

нення вбивства з мотивів, що загрожують фундаментальним засадам рівності та безпеки людей у суспільстві.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості: Закон України від 5 листопада 2009 р. № 1797-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 5. – Ст. 43.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка – 7-ме вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2010 – 1288 с.
4. Уварова Н. В. Поняття злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості] / Н. В. Уварова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 503–508.
5. Масол Д. І. До визначення змісту мотиву (мотивів) расової, національної чи релігійної нетерпимості / Д. І. Масол // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. – 2012. – Вип. 173(3). – С. 258–265.

УДК 343.54

ПОТРИВАЄВА Світлана

ДИТИНА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Кримінальний кодекс України містить ряд статей, в яких дитина виступає об'єктом кримінально-правової охорони. На відміну від КК багатьох європейських держав, КК України не містить єдиного розділу проти сім'ї та інтересів неповнолітніх, вони зосереджені в різних розділах КК. Відповідно, усі вони мають різні і відмінні родові об'єкти.

Втім, така позиція законодавця неодноразово критикувалась в наукових колах і висловлювалась пропозиція стосовно доцільності виділення в окремий розділ КК «Злочини проти сім'ї, прав та інтересів неповнолітніх» [2, с. 339-342; 3, с.186-191] тих злочинів, які розпорочені по всьому КК (від розділу II до розділу XIII).

Протилежна точка зору з цього питання полягає у тому, що захист сім'ї і дитинства у чинному КК має комплексний і наскрізний характер і забезпечується системою кримінально-правових норм, яку неможливо охопити окремим розділом [1, с.399-401].

Поділяємо першу позицію щодо виділення окремого розділу, оскільки у чинному КК України міститься низка норм щодо кримінальної відповідальності за окремі суспільно небезпечні діяння, які фактично посягають на сімейні відносини, здебільшого права та інтереси неповноліт-

ніх, що становлять самостійну і відносно відокремлену групу суспільних відносин, проте вони розміщені у різних розділах Особливої частини КК. Це носить суперечливий характер, не є логічно узгодженим із точки зору системного підходу й підстав систематизації правових норм, не враховує сутності, обсягу й змісту цих суспільних відносин, що виступають як родові об'єкти вказаних злочинів. Нашу думку підтверджує і аналіз зарубіжного законодавства, оскільки здебільшого злочини проти сім'ї та прав і інтересів неповнолітніх у КК інших держав містяться в окремих розділах або главах. Так, КК Росії містить главу, що має назву «Злочини проти сім'ї та неповнолітніх», КК Білорусі – «Злочини проти укладу сімейних стосунків та інтересів неповнолітніх», КК Латвії – «Злочинні діяння проти сім'ї та неповнолітніх», КК Польщі – «Злочини проти сім'ї та опіки». КК Франції вирізняється деталізацією. Злочинні діяння проти прав та інтересів дітей зосереджені у главі «Посягання на неповнолітніх осіб і на сім'ю», яка складається з п'яти відділів: I – «Залишення неповнолітньої особи»; II – «Залишення сім'ї»; III – «Посягання на здійснення батьківських прав»; IV – «Посягання на стосунки батьків і дітей»; V – «Поставлення у небезпеку неповнолітніх осіб».

Порівняльний аналіз показав, що КК України містить багато аналогічних злочинів тим, які містяться в спеціальних главах КК інших держав, однак вони «розпорошені» по різних розділах КК України.

Чинний КК закріпив положення щодо захисту неповнолітніх у розділах: II – V, XII, XIII, в яких передбачено окремі склади злочинів, у яких потерпілими можуть бути малолітні або неповнолітні особи, а саме: в Розділі II «Злочини проти життя та здоров'я особи»: ч. 1 ст. 135 – залишення в небезпеці малолітнього, ч. 2 ст. 135 – залишення в небезпеці новонародженої дитини; ст. 137 – неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей; в Розділі III «Злочини проти волі, честі та гідності особи»: ст. 148 – підміна дитини; ст. 150 – експлуатація дітей; 150-1 – використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом; в Розділі IV «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи»: ст. 156 – розбещення неповнолітніх; в Розділі V «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина»: ст. 164 – ухилення від сплати аліментів на утримання дітей; ст. 166 – злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування; ст. 167 – зловживання опікунськими правами; ст. 168 – розголошення таємниці усиновлення (удочеріння); ст. 169 – незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння); в Розділі XII «Злочини проти громадського порядку та моральності»: ст. 304 – втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність; в Розділі XIII «Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я

населення»: ст. 323 – спонування неповнолітніх до застосування допінгу ст. 324 – схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів.

Також в Особливій частині КК України 2001 р. передбачено низку статей, у яких за вчинення окремих злочинів щодо зазначеної категорії осіб передбачено посилену кримінальну відповідальність (тобто кваліфікуючі ознаки), а саме: п. 2 ч. 2 ст. 115 – умисне вбивство малолітнього; ч. 3 ст. 120 – доведення до самогубства неповнолітнього; ч. 3 ст. 130 – зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби неповнолітнього; ч. 2 ст. 136 – ненадання допомоги малолітньому, який завідомо перебуває в небезпечному для життя стані, за можливості надати таку допомогу або повідомлення про такий стан дитини належним установам чи особам; ч. 2 ст. 140 – неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, якщо воно спричинило тяжкі наслідки неповнолітньому; ч. 2 ст. 142 – незаконне проведення дослідів над неповнолітнім; ч. 2 ст. 144 – насильницьке донорство, учинене щодо неповнолітнього; ч. 3 ст. 302 – створення або утримання місць розпусти і звідництво, вчинених із залученням неповнолітнього; ч. 3, 4 – сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією, вчинених щодо неповнолітнього чи малолітнього, та багато інших норм.

Вказані злочини проти дітей відрізняє від інших складів злочинів єдиний їх об'єкт – нормальний розвиток особистості неповнолітнього.

Об'єктами злочинів проти дитинства можуть бути життя та здоров'я дитини; її воля, честь і гідність, фізичне і психічне здоров'я дитини; статеві недоторканість і нормальний фізичний, психічний і соціальний розвиток неповнолітніх; право неповнолітніх дітей на повноцінне життя та всебічний (фізичний, психічний і соціальний) розвиток; нормальний моральний розвиток неповнолітніх.

Об'єктивні сторони злочинів проти дитинства різняться в залежності від злочину. Найчастіше вони характеризуються фізичним або психологічним насиллям на дітьми, використанням їх фізичної та інтелектуальної незрілості.

Суб'єкт злочинів проти дитинства може бути як загальним, так і спеціальним. Серед спеціальних суб'єктів можна назвати особу, на яку покладено професійні чи службові обов'язки щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх; батьків або особи, які їх замінюють; будь-які інші особи, крім батьків та осіб, які замінюють батьків.

Суб'єктивні сторони злочинів проти дитинства частіше всього характеризуються прямим умислом. Однак є й склади злочинів, що передбачають необережність.

Отже, вказані групи кримінально-правових норм покликані охороняти найбільш важливі аспекти формування особистості дитини, такі

як: фізичний, моральний розвиток, свободу дитини й матеріальні (майнові) права, які забезпечують неповнолітньому належні умови для нормального психофізичного розвитку й існування.

Л і т е р а т у р а :

1. Бандурка І. О. Чи потрібен в Особливій частині КК України окремий розділ про злочини проти сім'ї та дітей? / І. О. Бандурка // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовтня 2013 р. / Редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Харків: Право, 2013. – С. 399–401.
2. Гальцова В. В. Злочини проти сім'ї, прав та інтересів неповнолітніх у системі / В. В. Гальцова // Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 жовт. 2016 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2016. – С. 339–342.
3. Колесников С. В. Процес формування особистості неповнолітнього як об'єкт кримінально-правової охорони / С. В. Колесников // Вісник університету внутрішніх справ. – 1999. – Вип. 5. – С. 186–191.

УДК 343.346

ПУСТОВОЙТЕНКО Тетяна

ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ З ІНШИМИ ЗЛОЧИНАМИ

При дослідженні будь-якого складу злочину особливу увагу необхідно приділяти його відмежуванню від суміжних складів злочинів, оскільки саме це дає можливість не тільки більш повно та всебічно дослідити елементи складу злочину, але й правильно кваліфікувати діяння винної особи.

Безпека руху та безпека експлуатації транспорту кримінально-правовою охороною забезпечуються не самі по собі. Так, вчинення злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту може спричинити шкоду у вигляді позбавлення життя, загрожувати власне здоров'ю, волі, безпеці людини, власності, екологічній безпеці. Шкода при вчиненні злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту може спричинятися і громадській безпеці, правам і законним інтересам підприємств, установ, організацій та громадян.

Злочини у сфері дорожнього руху необхідно відрізняти від інших діянь, пов'язаних з експлуатацією транспортних засобів. Судова практика виходить з того, що особа, яка керує трактором чи іншою самохідною машиною, може нести відповідальність за ст. 286 КК України у тому разі, коли транспортна подія пов'язана з порушенням правил безпеки руху і